

1266 (Soldevila, *Pere el Gran* I, 2a. part, 62); c. 1774 (LzVargas I, 131; II, 156).

DOC. ANT. En autors aràbics: *qusantânya* en autors dels Ss. XII-XIII (Abdelmèlik Al-Marrakúsi, 1185-1245); Abenalabbar (Vallvé, *Al-And.*, 1972, 149, n. 5 14a). Alemany ho troba ja com *qusanânâ* en Yaquut i *q<u>s<a>tâna* en un altre (*Geogr.*, p. 97).

En el *Rept.* apareix molt sovint, en diverses variants, però sempre amb la *i* encara no transposada; que detallo citant la pàg. de l'ed. Bof.: *Coçoltania* 5 cops, pp. 350, 351; *Cozoltania* 342; *Cosoltania* 4 cops, 388, 389; *Colzontania* 3 cops, 351; *Consoltania* 5 cops, 377, 475, 478. Aquesta variant amb *l* és deguda a l'acció conjunta d'una etim. pop. aràbiga (*sultân* 'rei') coincident amb dissimilació de les nasals

En les mencions de font cristiana més antigues segueix trobant-se la forma amb la *i* postposada. 1261: *Cocentania* en dos docs. (MiretS., *Itin. de Jaume I*, 310, 311). 1264: «sarracenis revalli *Cocentanie*» 4 cops (*EEMCA* v, 191). 1266: villa de *Consentania* 20 (Soldevila, *Pere el Gran* III, 457): 1269: *Concentania* (Huici II, 336). 1271: *Cocentannia* (id., II, 344). 1271: *Concentannia* 2 cops (id. 346, 347). 1276: «hominibus *Coçantanie* et de Alcoy» (Soldevila, o.c. I, 2a. part, 64).

Aviat, però, tendeix a generalitzar-se la forma moderna: *Cocentayna* sovint en la *Cròn.* de Jaume I (p. 266). 1262: *Cocentaina* (Huici, II, 292). 1264 i 1273 (MiretS., *Itin. de J. I.*, 361, 482). 1277: explicant un fet d'interès històric per als maneigs de Castella, per mantenir moriscos valencians insubmissos als nostres: 30 «Pero Muynós, con otros almucatenes e pedones crebantaron el raval nuestro de *Cocentayna*, e levaron quantos moros e moras podieron hi faylar, a Castella» (Soldevila, o.c. I, 2a. p., 97). 1296: *Cocentayna* donada en feu a Roger de Llúria (Finke, *Acta Ar.* I, 32). 35 1309: *Cossentayna* (ibid. II, 765). 1323: *Cocentayna* (*BABL* IV, 48).

Rarament es conserva la forma etimològica sense el canvi *çt > c*: 1276, *Coztantaina* (Soldevila, o.c. I, 2, p. 69). En el cas següent es deu tractar d'una forma artificial pel coneixement cultista de l'etim.: 1454, lo comte de *Contestayne* 2 (*M. de N. Ardits* II, 186 i algun altre passatge. Alguna altra dada (menys important, en *El Arch.* I, 248, 352; IV, 311; VII, 341).

ETIM. No sols segura, sinó evident, és *CONTESTANIA*, nom del país ocupat pel *CONTESTANI*, dels quals aquesta ciutat fou mirada com capital. L'evolució fonètica, en dos temps: 1r. metàtesi en *COSTENTANIA* (com en Abenalabbar, supra), 2n. el canvi fonètic propi del mossàrab *st* → *çt* → *ç*.

Aquest canvi va quedar explicat com a fet repetidíssim —normal si no forçós— en tots els parlars mossàrabs (des de València a Portugal) des dels meus estudis de *EntreDL* III, 159-161, *DCEC* i *DECH* VI, 138a, II, 392b54n, *DECat* IX, 616a36-45: *CASTRIS* > *Caçres* → *Cáceres*, *CASTELLA* > andal. *Cazalla*, port. *Cacela*, *STOAN* > *ustuwân* > cast. *zaguán*; els altres que hi he afegit encara en el *DECH* VI, 60b, s. v. *zambo* *STRAMBUS*; i els mots que va sistematitzar 60

Amado Alonso en la monografia de *PMLA* LXII.

El canvi (1) es repetí en molts casos. Per ex., ja en llatí vulgar *INTESTINI* > *stentini*, testificat en gloses ja tan antigues com les greco-llatines «*stentine: έντερα*» (*CGL* III, 176.51); «*stentinae: έντερα*» (II, 350.5); «*stentinis: intestininis minoris et maioris*» (III, 605). Altres cops, en lloc de recular, la *s* s'avançà, com en la forma vulgata medieval *Contastinoble*. El cas de la forma de la ciutat algeriana interessa especialment perquè també s'hi repetí el canvi (2): L'emir de Constantina, en una carta en aragonès al nostre rei, escriu *Cocentina* a. 1316 (*BABL* v, 176), mentre que un doc. coetani en cat. posa *Costantina* (p. 79). Però també, en text aràbic, *qusanîna*, en el Himyarí (S. xv), pàg. 190.5 del text original = 230 de la trad. de Levi-Provençal. En canvi, referint-se a una població de Castella la Vella, es llegeix *al-q<u>st<a>ntîna*, que sembla ser *Constanzana*, prov. d'Àvila, perquè el botànic anònim sevillà de c. 1100 diu que allà és on es fa el *tabš* ('teix'), com en els Ports de Tortosa: recordem-hi la *Font del Teix* etc. (veg. Asín, *Glos. Hisp.-Moz.*, p. 295.5).

Com explica SSiv. (183-5), a Cocentaina hi hagué molts cristians des de la Conquesta i el 1286 s'hi van jurar els furs. Però, com ja hem documentat en part, seguiren essent-hi encara nombrosos els «moros» o moriscos en el S. XVI: segons els censos hi havia el 1572 650 focs de cristians vells i 500 el 1609, però 123 de moriscos el 1563, 131 el 1572, 262 el 1602; i la «*Moreria de Coçentaina*» encara en tenia 210 el 1609 (Lapeyre, *Géogr. Esp. Mor.*, 47; Reglà, *An. Un. Val.* 1973, 112, 116).

Això sol ja fa evident que el nom, encara que de nissaga pre-romana, passà pel filtre de l'àrab. Si els moros arabòfons oïen *koçentâna*, com que la *ç* palatal era per a ells un so impronunciable, el dissociaven pronunciant adés *-âina*, adés *-âniâ*. Aquesta més aviat que una transposició fonètica romànica és l'explicació real —i no l'aparent— del canvi del final de *CONTESTANIA* en *-aina*, en el nom de la ciutat (cf. altres casos d'això en *DECat* VI, 402.14).

Contestania, com a nom de la regió, en temps romans, ens consta explícitament, per Plini: «citat entre la *regio Bastitania* i Cartagena; 3 però més enllà afegeix que l'antiga ciutat de *Sucro* (vora el Xúquer) marcava en el seu temps el límit (Nord) de la *Contestania*. 4 Titus Livi, en un fragment (n.º 22) del perdut llibre XCI, explicava que Pompeu s'havia vist obligat a allunyar-se dels països costers (*maritima ora*) perquè Sertori li privava el pas cap Illerçonia (Baix Ebre) i *Contestania*. 5

Es clar que *Contestania* és derivat del nom de la tribu, *Contestani*, en Ptolemeu *Κοντεστανοί*, geògraf més tardà que, sigui interpretant el passatge de T. Livi, o per alguna altra font més directa, els situa a prop de la costa (*παράλιος, ἐπὶ θαλάσση οἰκοῦντες*). No sé que se n'hagi conservat altra informació directa en els geògrafs grecs. Artemidor i Poseidonios situen bé els Edetans (*Ἐδητανοί*) i en parlen prou, però ni ells